

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2017

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 7.

EXTERNAL MODERATOR'S APPROVAL

04/03/2017

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO

GO SWAYA TEKATLHALOGANYO

- Ka lebaka la gore nepo e lebešitšwe go kwešišo, mopeleto le polelo tša go phošagala dikarabong ga tša swanela go otlwa, ka ntle le ge fela diphošo tša mohuta woo di fetola tlhalošo/kwešišo. (Diphošo di swanetše go bontšhwa.) Ge molekwa a diriša mantšu a polelo yeo a sa lekwego ka yona, hlokomologa mantšu ao, gomme ge karabo e tšweletšwa gabotse, se mo otle. Le ge go le bjalo, ge lentšu la polelo ye nngwe le dirišwa mo sengwalong gomme le nepiša karabo, gona karabo yeo e tla amogelwa.
- Mo go dipotšišopulego, ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša EE/AOWA goba KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Go swanetše go fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Go swanetše go fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ge go nyakega dikarabo tša lentšu le tee, gomme molekwa a fa lefoko ka moka, swaya karabo ya nnete ge fela lentšu la nnete/karabo le/e thaletšwe.
- Ge dintlha tše pedi goba tše tharo di nyakega gomme gwa fiwa tše ntši, swaya fela tše pedi goba tše tharo.
- Amogela mebolelwana.

POTŠIŠO YA 1

1.1 SETŠWELETŠWA SA A

- 1.1.1 Kgapeletšo. (1)
- 1.1.2 Ba be ba eya sekolong ka maoto ntle le go nyaka dinamelwa. (1)
- 1.1.3 Go keta diketo/Go bina mmino wa setšo. (1)
- 1.1.4 Ka dikolong bana ba itirela boithatelo. (1)
- 1.1.5

(a) Bafsa bao ba itšhidullago ba phela gabotse.	(a) Ba go se itšhidulle ga ba phele gabotse.
(b) Bafsa bao ba itšhidullago ba ba le mebele ya go tia.	(b) Ba go se itšhidulle ba ba le mebele ye mekoto/mentši.

 (4)
- 1.1.6 Balekwa ba tla tšweletša diponelopele tša go fapana. Mohlala:
Bafsa ba go se itšhidulle ba ka ba le malwetši/mebele ye mentši. (1)
- 1.1.7 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Motepa/senkwa, dkenywa, mae, maswi bj.bj. (TŠE THARO fela) (3)
- 1.1.8 Go se be le mahlaha – Go hloka mafolofolo/Go ngenega. Monwana le lenala – Di a sepelelana. (2)

- 1.1.9
- Go eletša bafsa mabapi le go tia ga marapo le mešifa. Bafsa ba lemošwa gore mmele o fepša ke tlhokomelo ya mmakgonthe e sego dijo fela.
 - Go eletša bafsa gore mmele wo montši o fenywa ke boitšhidullo bja maleba.
 - Tlhohleletšo ya boitšhidullo go bafsa. Ngwana wa mengwaga ya 8–11 a be le mmele le monagano wa maleba. (TŠE PEDI fela). (2)
- 1.1.10
- Lepotlapotla le ja pudi modikologa o ja namane ya kgomo.
 - Ee, se nyalelana le diteng ka gore se tšweletša kgopolo ya gore motho ga se a swanela go tšea diphetho pele a nagantšhiša ka gore a ka dira diphošo. Bafsa bao ba itšhidullago ga ba kitimele go tšea diphetho tšeo e sego tša maleba. (2)
- 1.1.11 Tumo/Kganyogo – Motho mang le mang o duma go ipona a tlwaetše go itšhidulla gomme a phela gabotse. Go hlohleletšwa go itšhidulla ka mekgwa ya maleba go swana le go se diriše metšhene ka ge e senya mebele. (2)

1.2 SETŠWELETŠWA SA B

- 1.2.1 A/itšhidolla. (1)
- 1.2.2
- Ditšweletšwa ka bobedi bja tšona di mabapi le boitšhidullo.
 - Setšweletšweng sa A temaneng ya 1 go bolelwa ka thuto ya boitšhidullo gore e be e le kgapeletšo dikolong, bafsa ge ba fiha magae ba be ba tšwela pele ka go itšhidulla mola setšweletšwa sa B se bontšha bafsa ba itšhidulla.
 - Molaetša wa tšona o bontšha bohlokwa bja boitšhidullo. (2)
- 1.2.3
- O lekodišiša gore bakgathatema ba diragatša ka mokgwa wa maleba.
 - O kgonthišiša gore boitšhidullo bo phethagatšwa gabotse ntle le ditšhitišo.
 - O kgonthiša gore melao ya ka lepatlelong e a latelwa. (3)
- 1.2.4
- Magato a boitšhidullo gantši a sepelelana le mengwaga ya baitšhidulli.
 - Bakgathatema ba e lego thaka e tee ba a lokologa ge ba itšhidulla ka ge ba lekana. (2)
- 1.2.5 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Aowa, dipapadi di kgeregelwa ke batho ka moka ka mo nageng gomme di bapalwa ke mehlobo ya go fapafapana, mohlala, kgwele ya maoto le merero ye mengwe ya mabelo. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Mokgwa wa go swaya kakaretšo:****Kabo ya meputso:**

D = Dintlha

P = Polelo

M = Mantšu

D = Dintlha tše šupa (7) tše di tšweleditšwego = meputso ye šupa (7)

P = Polelo = (3)

Palomoka ya meputso: (10)

Kabo ya meputso ya polelo

- Moputso o 1 o abelwa dintlha tše 1–3.
- Meputso ye 2 e abelwa dintlha tše 4–5.
- Meputso ye 3 e abelwa dintlha tše 6–7.

Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a ngwalotše dintlha:

- O ge a ngwalotše dintlha tše 6–7.
- Moputso o 1 ge a ngwalotše dintlha tše 1–5.

ELA HLOKO:**Palo ya mantšu:**

- Baswai ba swanetše go kgonthišiša palo ya mantšu ao a ngwadilwego.
- Molekwa ga se a swanela go fokoletšwa meputso ge a sa laetša palo ya mantšu goba ge a sa bala mantšu gabotse.
- Ge palo ya mantšu e feta ao a nyakegago, bala a mahlano ka morago ga ao a nyakegago gomme o hlokomologe ao a šetšego.

Mohlala wa karabo:

Seboledi se ithutela lefelong la go hloka lešata, le le hlwekilego. Se kwešiša dilo bokaone ge se di bona. Ka morago ga go bala kgaolo ye nngwe le ye nngwe se itlhamela dipotšišo tšeo se kgonthišišago ka tšona gore se a kwešiša. Se rata go bala le mogwera yo a nago le maikemišetšo. Se kgonthišiša gore se ja dijo tša maleba. Se robala diiri tše di lekanego. Se thoma go itokišetša ditlhalobo nako e sa le gona ka ge se sa rate go bala ka fase ga kgatelelo.

	DINTLHA KA MOKGWA WA GO NGWALOLLA		DINTLHA KA MANTŠU A MOLEKWA
1	'Nna ke bona ke holega kudu ge ke ithutela lefelong leo le se nago lešata, le le hlwekilego.'	A	Seboledi se ithutela lefelong la go hloka lešata, le le hlwekilego.
2	'Ke tloga ke tseba gabotse gore ke ithuta bokaone ka go bona dilo.'	B	Se kwešiša dilo bokaone ge se di bona.
3	'Ka morago ga go bala kgaolo ye nngwe le ye nngwe ke itlhamela dipotšišo tšeo ka morago ke kgonthišišago gore ke di araba ka moka ka tsela ya maleba.'	C	Ka morago ga go bala kgaolo ye nngwe le ye nngwe se itlhamela dipotšišo tšeo se kgonthišišago ka tšona gore se a kwešiša.
4	'Ge ke bala le mogwera, e ba yo ke mo tshepago wa go ba le maikemišetšo go swana le nna.'	D	Se rata go bala le mogwera yo a nago le maikemišetšo.
5	'Ka mehla ke kgonthišiša gore ke ja dijo tša phepo.'	E	Se kgonthišiša gore se ja dijo tša maleba.
6	'Ke robala diiri tše di lekanego gore ke dule ke fodile monagano ebile ke na le maatla.'	F	Se robala diiri tše di lekanego.
7	'Ke thoma go itokišetša ditlhalobo nako e sa le gona ka gore ga ke kgone go dira dilo ka lepotlapotla.'	G	Se thoma go itokišetša ditlhalobo nako e sa le gona ka ge se sa rate go bala ka fase ga kgatelelo.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO**GO SWAYA KAROLO YA C**

- Mopeleto:
 - Dikarabo tša lentšu le tee di swaiwe go ba tše di nepagetšego le ge mopeleto o phošetše, ka ntle le ge phošo e fetola tlhalošo ya lentšu.
 - Dikarabong tša lefoko le le phethagetšego, mopeleto wo o phošetšego go tlo fokotšwa moputso ge phošo e tšwelela mo go sebopego sa polelo ye go lekwago ka yona.
 - Ge go lekwa kopafatšo, karabo e swanetše go bontšhwa ka nepagalo.
- Dibopego tša polelo di swanetše go nepiša popopolelo, di be di tšweletšwe mafokong ka botlalo go ya ka taelo.
- Mabapi le dipotšišokopana tša go fapafapana tša go kgethwa, amogela BOBEDI tlhaka ya go nyalelana le karabo ya go nepagala LE/GOBA karabo ya go nepagala ya go ngwalwa ka botlalo.

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 C/Letlalo la boreledi la go phadima, go tloga ka masea go fihla ka batho ba bagolo. (1)
- 3.2 Fonte ye kgolo e tšweletša kgopolokgolo ya papatšo/maatlakgogedi mola fonte ye nnyane e thekga molaetša wo o tšweletšwago ke fonte ye kgolo. (2)
- 3.3 Go laetša bareki gore motho yo a dirišago makhura a, le ge letšatšai le ka mo fiša letlalo la gagwe le tla no fela le le boleta. (1)
- 3.4
- Go laetša gore ge o diriša makhura a, letlalo le a swana selemo le marega, ga go na phetogo.
 - Marega letlalo le a omelela, fela ge motho a diriša makhura a, letlalo ga le omelele le ba boreledi. (2)
- 3.5 Motho mang le mang o rata letlalo le lebotse la boleta le boreledi. Letlalo la boleta le goga kgahlego go batho bao ba phelago mmogo. (2)
- 3.6
- Ba laetša kgotsofalo/lethabo. (2)
 - Difahlego di edile ebile ba a myemyela. **[10]**

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 A/FOREIMING YA 1 (1)
- 4.2 Khomphutha. (1)
- 4.3 FOREIMING YA 1 ke ka phapošing ya go jela/balela – Mošemane o ja a bala. FOREIMING YA 2 ke ka phapošing ya go hlapela – Mošemane o hlapa meno a lebeletše khomphutha. FOREIMING YA 3 ke ka phapošing ya go robala – Mošemane o bonala a swerwe ke boroko ka gore o a edimola. (3)
- 4.4 Mohuta wa polelo ya kgethologanyo – Mosadi o sekamela ka lehlakoreng la basetsana o re ba phala bašemane. (1)
- 4.5 Balekwa ba tla fa dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
Ee:
- Motho ge a dira mešomo ye mentši ka nako e tee, a ka feleletša e mo paletše ka moka.
 - Motho ge a dira mešomo ye mentši ka nako e tee, a ka fetša a kgonne ye mengwe gomme a palelwa ke ye mengwe.
 - Batho ba go dira mešomo ye mentši ka nako e tee ba ka no fetša ba lwala. (TŠE PEDI fela)

GOBA

Aowa:

- Batho ba bangwe ba kgona go dira mediro ye mentši ka nako e tee ka katlego.
 - Motho ge a dira mešomo ye mentši ka nako e tee, monagano wa gagwe o fetša o šoma ka lebelo. (2)
- 4.6 Maikutlo a boitsholo. (2)
O paletšwe ke go itokišetša ditlahlobo nako e sa le gona. [10]

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 a bona. (1)
- 5.2 Kgato ya pele: tše
Kgato ya boraro: tšela (2)
- 5.3 O boletše gore o bone e le tshwanelo go kgonthišiša gore tšohle tšeo a di dirago goba a di bolelago di loketše bophelo bja gagwe. (1)
- 5.4 Ruri: E laetša go kgotsa/makala/kgatelelo. (2)
- 5.5 Modirišopego: Ka lebaka la gore seboledi se a bega. (2)
- 5.6 Lekopanyi ke lentšu leo le kopanyago dikgopolo goba mafoko. Mošomo wa lekopanyi le, goba, ke go kopanya dikgopolo tše: ... ke di dirago le ke di bolelago. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70